

Universiteit Antwerpen
| Faculteit Geneeskunde en
Gezondheidswetenschappen

Van lespraktijk naar taalbeleid en weer terug: inclusief omgaan met talige diversiteit aan de Faculteit Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen (FGGW)

4 mei 2023

David Kums & Kirsten Fivez

david.kums@uantwerpen.be, kirsten.fivez@uantwerpen.be

Universiteit Antwerpen

Welke opleidingen?

Geneeskunde
Incl. Huisartsgeneeskunde
en Specialistische Geneeskunde

Revalidatiewetenschappen en
kinesithérapie

Verpleegkunde en vroedkunde

Aantal meertaligen?

Inschrijvingen Meertalig

Meertalig ● Ja ● Nee ● Onbekend

Academiejaar Kort

Faculteit

2022-2023

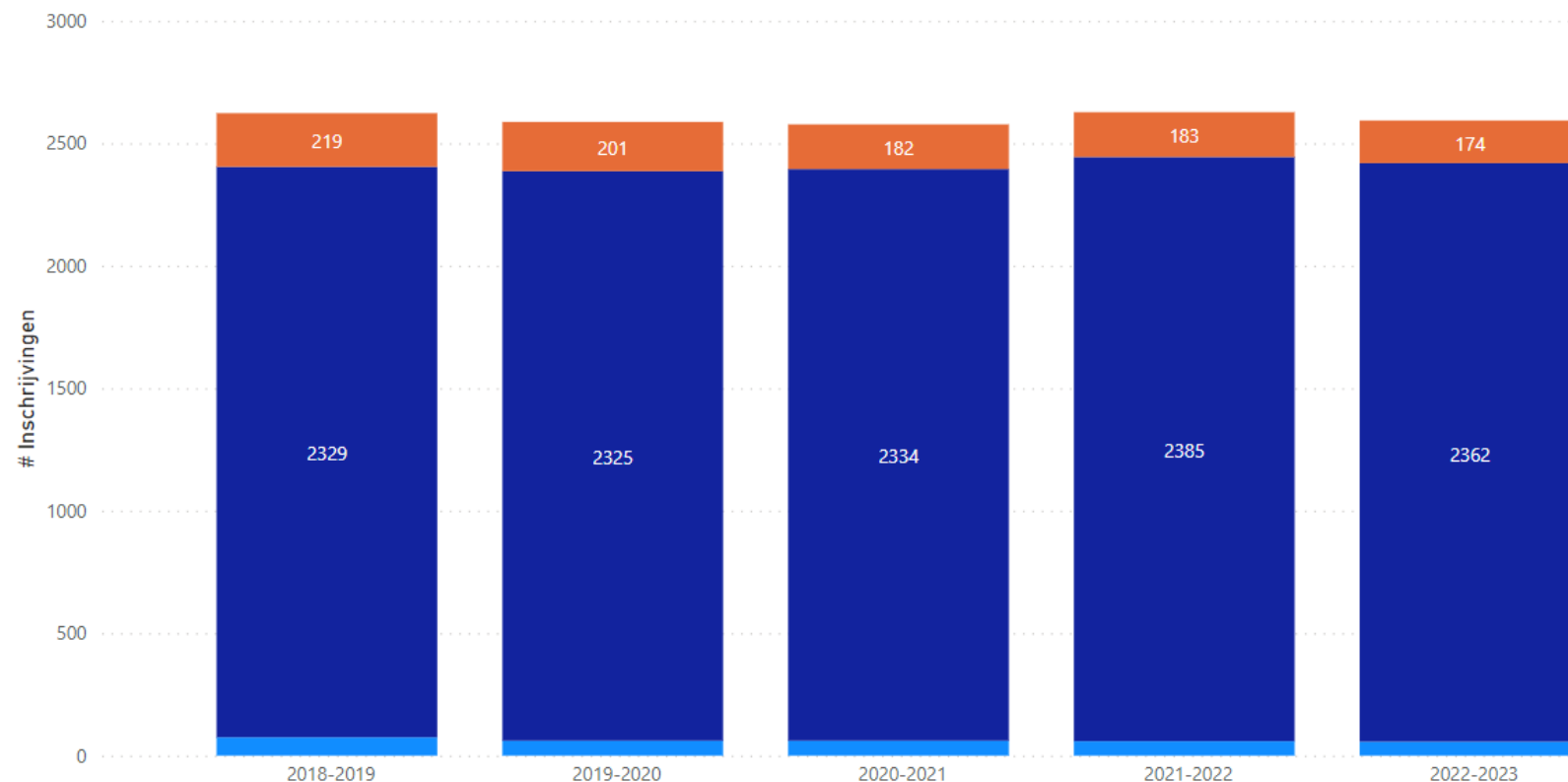
Ja Nee Onbekend

Geneeskunde en Gezondheidswet.	374	2045	174
Geneeskunde	279	1514	150
Ba geneeskunde	96	306	43
Ma geneeskunde (180sp)	69	368	50
Ma verpleegkunde en vroedkunde	22	123	9
MNM huisartsgeneeskunde (180)	11	128	6
MNM specialist geneesk (120)	6	40	2
MNM specialist geneesk (180)	49	459	26
Schakelpr Verpleeg- vroedkunde	26	90	14
Revalidatiewetenschappen	95	531	24
Ba revalidatiewetenschappen	95	531	24

Aantal anderstaligen?

Inschrijvingen Anderstalig

Anderstalig ● Ja ● Nee ● Onbekend

Academiejaar Kort

Faculteit

2022-2023

Ja Nee Onbekend

Geneeskunde en Gezondheidswet.	57	2362	174
Geneeskunde	51	1742	150
Ba geneeskunde	13	389	43
Ma geneeskunde (180sp)	13	424	50
Ma verpleegkunde en vroedkunde	5	140	9
MNM huisartsgeneeskunde (180)	4	135	6
MNM specialist geneesk (120)	1	45	2
MNM specialist geneesk (180)	14	494	26
Schakelpr Verpleeg- vroedkunde	1	115	14
Revalidatiewetenschappen	6	620	24
Ba revalidatiewetenschappen	6	620	24

Opbouw

1. Taal- en diversiteitsbeleid UAntwerpen
3. Diversiteitswerking FGGW
4. Inhoud adviestekst
5. Conclusies en vervolg
6. Vragen en uitwisseling

WERKGROEP DIVERSITEIT FGGW
OKTOBER 2022

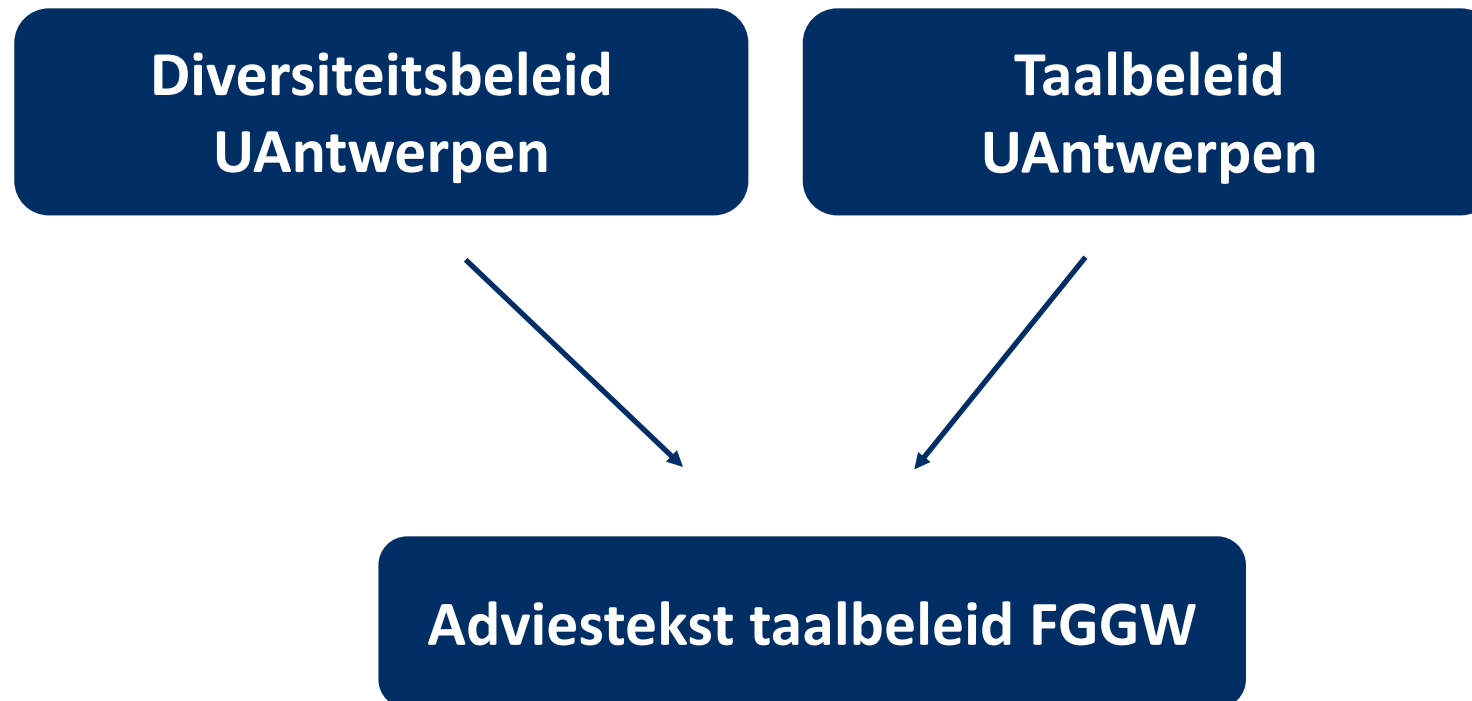
ADVIESTEKST TAALBELEID

OVER TAALNIVEAU TIJDENS
STAGE/OPLEIDING, TAALFOUTEN
EN TAALVAARDIGHEID BIJ
EXAMENS

 Universiteit Antwerpen
Faculteit Geneeskunde en
Gezondheidswetenschappen

2. Taal- en diversiteitsbeleid UAntwerpen

Basis voor adviestekst FGGW

Diversiteitsactieplan voor studenten UAntwerpen

Inclusie(f)

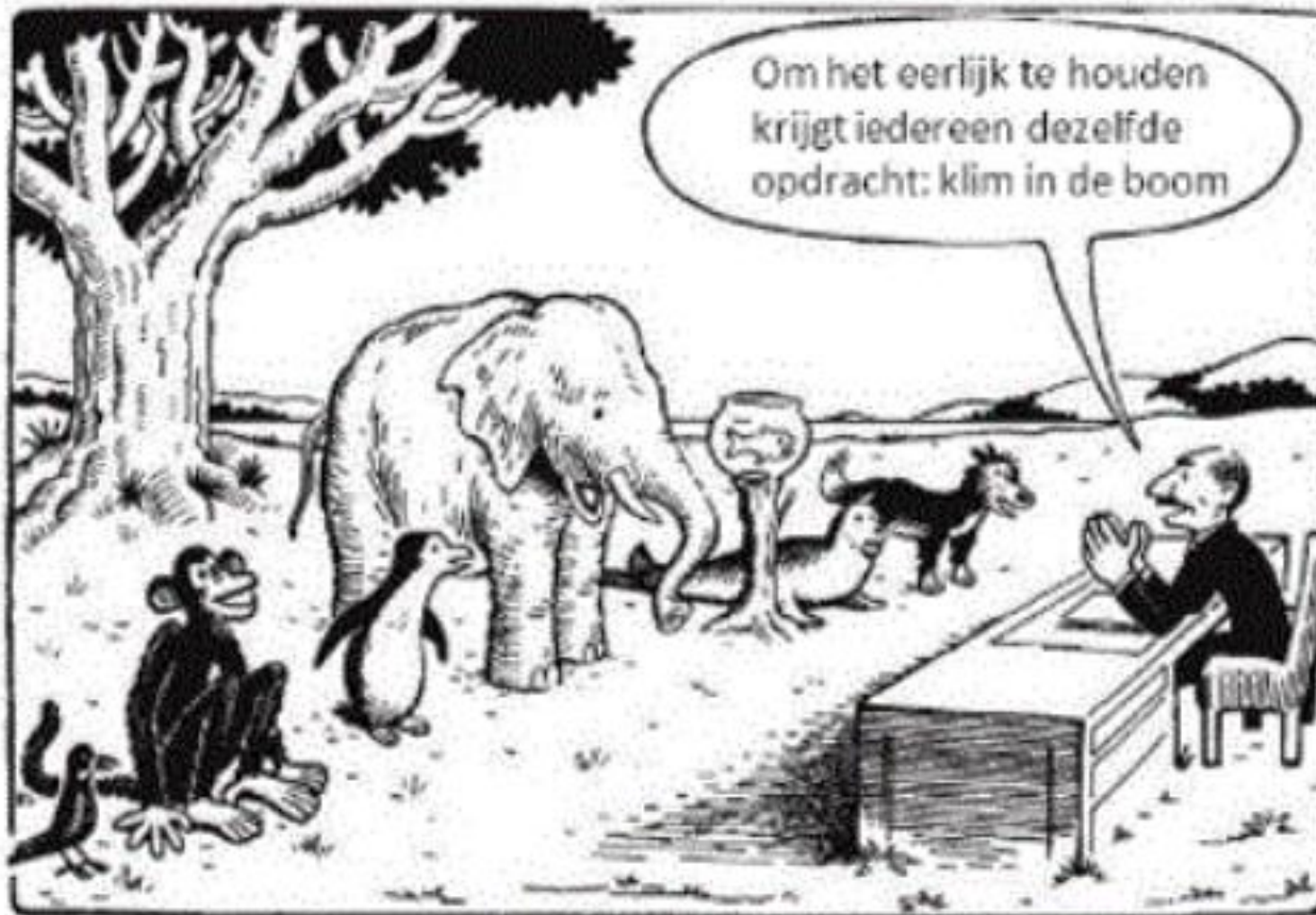
Definitie:

"Er wordt geen enkele groep impliciet of expliciet uitgesloten of ongelijk behandeld. Iedereen kan gelijkwaardig participeren."

"Inclusie is een werkwoord. Het vereist het actief nadenken over mogelijke drempels voor alle personen en deze drempels proactief verlagen of wegnemen."

Bron: verklarende woordenlijst Diversiteit Universiteit Antwerpen

Inclusie(f)

Nota Taalbeleid UAntwerpen

Nota Taalbeleid Academisch Nederlands UAntwerpen

Update april 2021

Bijkomende doelstelling omtrent anderstalige studenten

Update en aanvulling van de voorbeelden uit de faculteiten

2.2.2. Studenten ontwikkelen hun academische taalcompetentie binnen een krachtige leeromgeving

In een competentiegerichte visie op taalbeleid neemt de student zijn taalontwikkeling in eigen handen. Opleidingen stimuleren en ondersteunen het leerproces door het creëren van een krachtige leeromgeving. De literatuur wijst in dit verband onder meer op het positieve effect van interactie, activerende werkvormen, (peer)assessments, kijkwijzers en formatieve feedback¹¹. Verder blijkt volgehouden aandacht voor taalvaardigheidsontwikkeling een voorwaarde om studenten hierin effectief te ondersteunen. Sommige opleidingen besteden aandacht aan de taalontwikkeling in afzonderlijke opleidingsonderdelen over communicatieve vaardigheden. Daarnaast bieden ook de andere onderdelen van het curriculum leer- en oefenkansen voor taalontwikkeling; ieder opleidingsonderdeel stelt tenslotte talige eisen.

Voorbeelden van bestaande acties:

- *Krachtige leeromgeving*
In diverse opleidingen:
 - *Inzetten van kijkwijzers met expliciete criteria voor taalvaardigheid bij de instructie en de beoordeling van studietaken (incl. de bachelor- en masterscriptie)*
 - *Opvolgen van taalontwikkeling van studenten aan de hand van een portfolio*
 - *(Tussentijdse) feedback op taalvaardigheid in authentieke studie- en beroepstaken (vb. observatieverslag)*
 - *Gedifferentieerd aanbod van extra taalondersteuning via zelfstudiemateriaal, workshops en individuele opvolging in samenwerking met Monitoraat op Maat*
- *Professionalisering en ondersteuning van docenten*
 - *ExpertiseCentrum Hoger Onderwijs (ECHO): didactische tips¹² voor een krachtige leeromgeving over onder meer:*
 - ✓ *Actief omgaan met feedback*
 - ✓ *Competentiegericht toetsen*
 - ✓ *Peerassessment*
 - ✓ *Studenten actief bij de les betrekken*
 - *Monitoraat op Maat Academisch Nederlands: advies aan docenten en opleidingen over onder meer:*
 - ✓ *Het opstellen van kijkwijzers voor academische taalcompetentie¹³*
 - ✓ *Het geven van taalontwikkende (peer)feedback bij studietaken¹⁴*
 - ✓ *Het expliciteren van talige verwachtingen bij studietaken*

Fragment uit de nota

Nota Taalbeleid UAntwerpen

Nota Taalbeleid Academisch Nederlands UAntwerpen

Update april 2021

Bijkomende doelstelling omtrent anderstalige studenten

Update en aanvulling van de voorbeelden uit de faculteiten

2.2.4 Een inclusieve leeromgeving gaat bewust om met de specifieke leersituatie van studenten met een anderstalige achtergrond en faciliteert ze.

Meertaligheid brengt verschillende voordelen met zich mee, bijvoorbeeld op cognitief vlak, metalinguïstisch vlak of voor het latere beroep¹⁶. Tegelijk vraagt de ontwikkeling van academische taalvaardigheid Nederlands van studenten met een anderstalige achtergrond tijdens hun studie vaak een bijkomende inspanning. Studenten geven aan dat vooral in de eerste jaren het Nederlands een uitdaging vormt, onder meer op het gebied van kennis en uitbreiding van hun (academische) woordenschat¹⁷. Daarnaast toont onderzoek aan dat het lezen, begrijpen en verwerken van teksten in een tweede taal meer tijd kost dan in de eerste taal¹⁸. Een inclusieve leeromgeving heeft oog voor deze specifieke leersituatie van studenten met meertalige competenties en gaat er bewust mee om in toetsing, beoordeling en feedback. Literatuur wijst erop dat een positieve attitude van docenten en medestudenten tegenover meertaligheid een gunstig effect heeft op het welbevinden en de taalverwerving van studenten met een anderstalige achtergrond¹⁹. In een inclusieve leeromgeving neemt meertaligheid dan ook een positieve plaats in.

Nota 'Omgaan met taalfouten van anderstalige studenten in studietaken (onderwijstaal Nederlands)' UAntwerpen

Monitoraat op maat – Academisch Nederlands
Goedgekeurd Onderwijsraad 28.03.2017

Omgaan met taalfouten van anderstalige studenten in studietaken (onderwijstaal Nederlands)

Studenten met een anderstalige achtergrond¹ maken soms taalfouten in gesproken en geschreven taalgebruik die niet (meer) voorkomen bij studenten met Nederlands als moedertaal². Vaak gaat het om kleine maar in het oog springende lexicale en grammaticale fouten die typisch zijn voor tweedetaalleerders³.

Hoe komt het dat tweedetaalleerders deze fouten (nog) maken?

Taalfouten van gevorderde tweedetaalleerders komen vaak voor bij het gebruik van nieuwe (abstractere of minder frequente) woorden, woordcombinaties, idiomen of complexere grammaticale structuren waar studenten minder vertrouwd mee zijn (zie appendix). Fouten ontstaan onder meer door:

- transferfouten vanuit de eerste taal: studenten zetten de kennis van het taalsysteem van de eerste taal in bij het leren van de tweede taal. Voorbeelden:
 - het weglaten van een lidwoord onder invloed van een Russische taalachtergrond (het Russisch kent geen lidwoorden);
 - andere woordvolgorde en intonatie onder invloed van de Turkse taalachtergrond
 - gelijkvormige woorden in de eerste taal ('valse vrienden')
- transferfouten vanuit het Nederlands: verwarring door gelijkenissen met Nederlandstalige woorden en structuren die de student al wel kent;
- hypercorrectie: een vermeende taalfout ten onrechte 'verbeteren'.

Doordat de fase van implementatie van het taalsysteem op jonge leeftijd via indirecte feedback van de ouders ontbreekt, blijven moeilijk aan te leren taalkwesties zoals het gebruik van juiste voorzetsels of lidwoorden, ook bij gevorderde tweedetaalleerders een aandachtspunt. Zelfs als de taalleerder zelden fouten maakt, geven ze aanleiding tot onzekerheid of hypercorrectie.

Hoe omgaan met fouten van tweedetaalleerders?

De meeste 'anderstalige' fouten verdwijnen vanzelf naarmate de student meer ervaring opdoet met de tweede taal (De Vries & Verspoor 2010): door tegen zaken aan te lopen (*noticing the gap*) of net bevestigd te worden in het taalgebruik, bouwen taalleerders hun taalkennis stapsgewijs op.

Fouten in de tweedetaalverwerving zijn dan ook te beschouwen als een normale en noodzakelijke fase in het taalleerproces: de ontwikkeling van het academische instapniveau⁴ (niveau B2 of C1 van

Nota 'Omgaan met taalfouten van anderstalige studenten in studietaken (onderwijstaal Nederlands)' UAntwerpen

Ondersteuning van het taalleerproces

- Mik op een zo hoog mogelijk niveau van taalontwikkeling bij elke student. Stel daarbij uitdagende maar realistische eisen aan het taalgebruik, rekening houdend met de academische ervaring van de student (in-, door- of uitstromer).
- Creëer een veilig leerklimaat waarin taalfouten van tweedetaalleerders niet alleen gesanctioneerd worden, en waarin meertaligheid - ook door medestudenten - als iets positiefs wordt gezien.
- Organiseer voldoende oefenkansen waarvoor studenten academisch taalgebruik moeten inzetten. Dat kan bijvoorbeeld via korte onbeoordeelde schrijfp opdrachten tijdens de les (*writing to learn*) of door mondelinge interactie tussen studenten ('Bedenk per twee een oplossing voor dit probleem').
- Stimuleer positieve interactie en samenwerking tussen moedertaalsprekers en tweedetaalleerders. Studenten met een anderstalige achtergrond geven soms aan dat ze weinig kansen hebben om met moedertaalsprekers te communiceren.
- Gebruik feedback op de communicatie van tweedetaalleerders om hun taalverwerving te stimuleren:
 - Bevestigende of positieve feedback (motiveert studenten om hun taalgebruik verder te ontwikkelen).
 - Verhelderende feedback, bijvoorbeeld bij een onduidelijk antwoord ("Wat bedoel je met ...")
 - Verbeterende feedback:
 - Door te parafraseren: "Ik vind dit *het best methode*." – "Waarom vindt u dit de beste methode?"
 - Door aanwijzingen te geven (feed forward): "Gebruik je de *spelling- en grammaticacontrole op je computer?*"
- Onderbreek de communicatie niet om te wijzen op een taalfout. Ga altijd (eerst) in op de inhoud. Hou feedback eventueel voor na het gesprek of 'verbeter' een fout door ze juist te parafraseren.

opleidingen). Studenten met een andere moedertaal dan het Nederlands die hun secundaire vooropleiding (gedeeltelijk) in het Nederlands hebben gevolgd, hoeven geen taalcertificaat te behalen.

Nota 'Omgaan met taalfouten van anderstalige studenten in studietaken (onderwijstaal Nederlands)' UAntwerpen

Beoordelen van taalfouten

- Laat studenten weten of en welke aspecten van taalgebruik in een studietaak meetellen in de beoordeling.
- Beoordeel taalvaardigheid niet alleen op het niveau van correct taalgebruik⁵. Taal is een breed gegeven dat functioneel wordt ingezet om te communiceren over (vak)inhouden en omvat dus ook aandacht voor:
 - logische opbouw en samenhang
 - adequate formulering (helder, precies, objectief)
 - juiste stijl- en registerkeuze (formeel, zakelijk, academisch).
- Koppel de beoordeling van een taak aan expliciete leerdoelen: taalvaardigheid speelt een belangrijke rol in elke studietaak (taal, denken en inhoud hangen samen), maar elke taak hoeft niet noodzakelijk apart op (elk aspect van) taalgebruik beoordeeld te worden;
- Evaluer de vooruitgang in het taalleerproces (hoe evolueert het taalgebruik, wat doet de student met feedback etc.) in samenspraak met de student. Maak daarbij een onderscheid tussen korte- en langetermijndoelen.
- Maak in de beoordeling van 'anderstalige fouten' (lidwoorden, grammatica, uitspraak etc.) een onderscheid tussen fouten die het begrip van de inhoud in het gedrang brengen en fouten die dat niet doen.
- Maak duidelijke afspraken rond het laten nakijken van schriftelijke werkstukken: mogen/moeten studenten werkstukken vooraf laten nakijken op taalfouten?
- Geef studenten voldoende tijd om schriftelijk of mondeling te antwoorden. Bespreek met studenten hoe ze de tijdsdruk op bijvoorbeeld een proefexamen hebben ervaren.
- Maak afspraken rond het gebruik van een woordenboek tijdens het examen. De mogelijkheid om een woordenboek te raadplegen kan voor sommige anderstalige studenten op zich al een geruststelling zijn.

Taalondersteuning voor tweedetaalleerders

Studenten van de UAntwerpen kunnen terecht op *Monitooraat op maat – Academisch Nederlands* voor gratis taalondersteuning. Specifiek voor tweedetaalleerders organiseert *Monitooraat op maat*

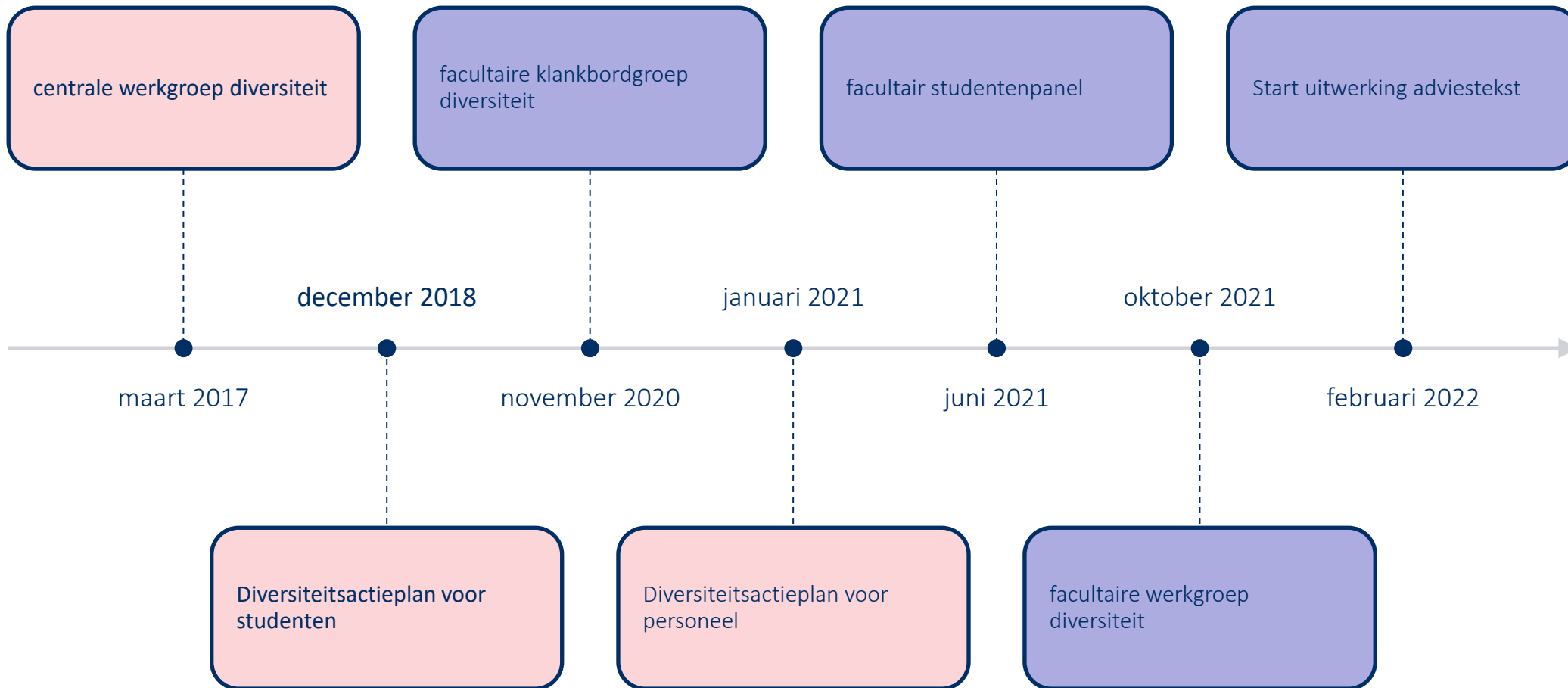
⁵ Deze suggestie geldt ook voor de beoordeling van medestudenten via peerfeedback.

Dynamisch proces

3. Diversiteitswerking Faculteit GGW

Diversiteitswerking FGGW: ontstaan

Diversiteitswerking FGGW: beleidskader

van doelgroepenbeleid tot kruispuntdenken

Montuur: missie, opdracht, waarde

Glazen: eigen visie, kijk, invulling

Sensitiviteit

Opgelet voor extremen:
handelingsverlegenheid en overdrang

$$E = K \times H \times G$$

Diversiteitswerking FGGW: beleidskader

$$E = K \times H \times G$$

- E = Elasticiteit of Efficiëntie
- K = Kunnen en kennis
- H = Haalbaarheid qua tijd, ruimte en geld
- G = Grenzen, gedragenheid

Diversiteitswerking FGGW: aanpak

Bottom-up benadering met periodieke uitdieping van een diversiteitsthema

Topic bepalen en bespreken
in onderwijscommissies

Literatuur opzoeken

Input studentenpanel

Samenwerken met
specialisten

Beleidslijnen/aanbevelingen
voor praktijk verspreiden
binnen faculteit

4. Inhoud adviestekst

Inhoud adviestekst: opbouw

Vragen vanuit de opleidingen gebundeld in 3 thema's met subvragen:

1. Taalniveau op de stageplaats en tijdens de opleiding

- Remediëring taalniveau op stage, specifiek voor anderstalige zij-instromers (*)
- Onvoldoende taalniveau Engels tijdens de lessen, groepswerken en het examen (*)

2. Omgaan met taalfouten

- Omgaan met en corrigeren van taalfouten (*)
- Laten nalezen van schrijfoopdrachten en scripties

3. Taalvaardigheid en examens

- Remediëren van taalvaardigheid specifiek m.b.t. examens

(*) advies over gevraagd aan studentenpanel

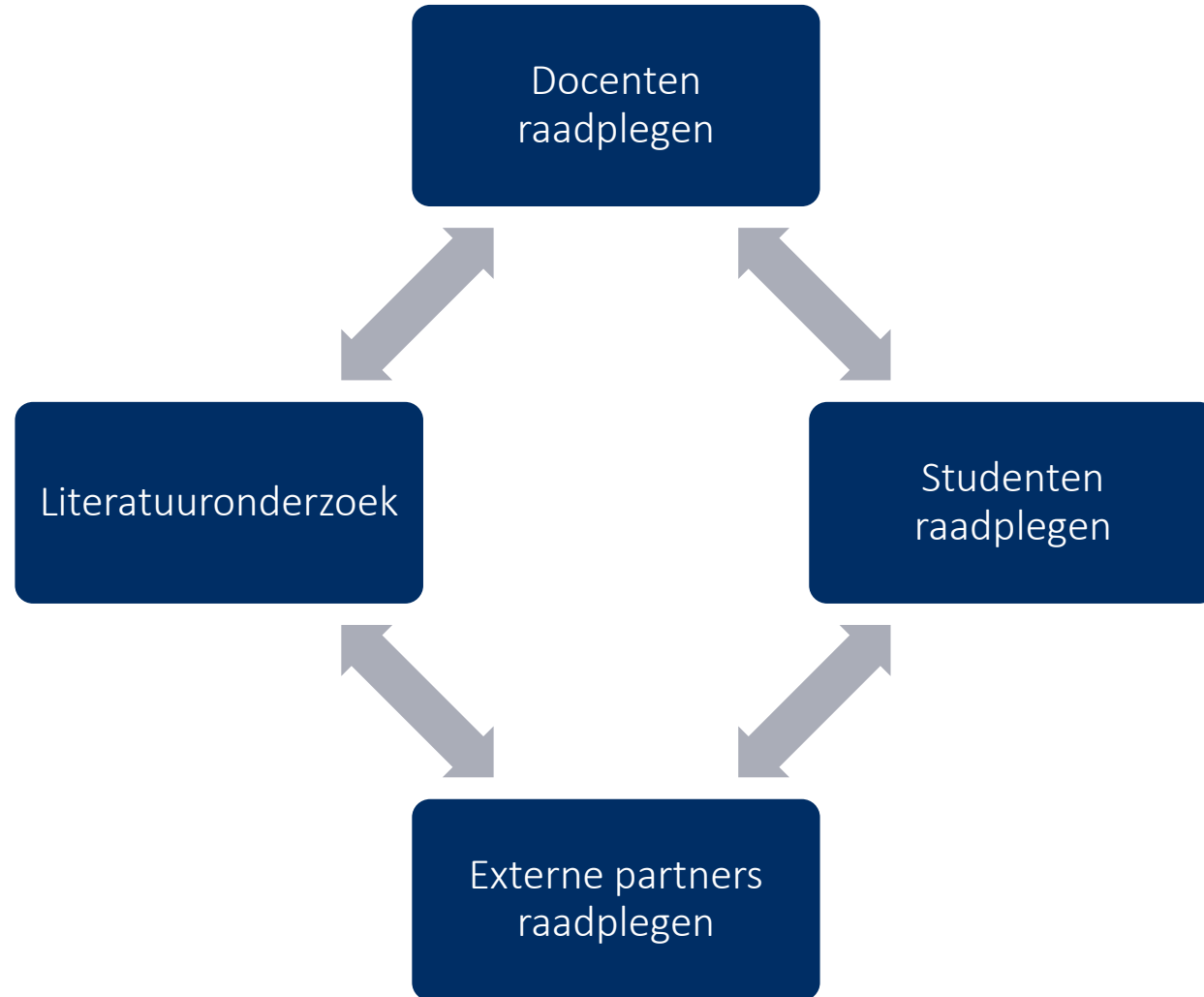
WERKGROEP DIVERSITEIT FCGW
OKTOBER 2022

ADVIESTEKST TAALBELEID

OVER TAALNIVEAU TIJDENS
STAGE/OPLEIDING, TAALFOUTEN
EN TAALVAARDIGHEID BIJ
EXAMENS

Inhoud adviestekst: aanpak

WERKGROEP DIVERSITEIT FCGW
OKTOBER 2022

ADVIESTEKST TAALBELEID

OVER TAALNIVEAU TIJDENS
STAGE/OPLEIDING, TAALFOUTEN
EN TAALVAARDIGHEID BIJ
EXAMENS

Inhoud adviestekst: aanpak

- geen volledige antwoorden
- een compilatie van goede praktijken, tips en adviezen
- gebundeld per thema
- ingedeeld in 'vooraf', 'tijdens' en 'achteraf/doorverwijzing'

WERKGROEP DIVERSITEIT FGGW
OKTOBER 2022

ADVIESTEKST TAALBELEID

OVER TAALNIVEAU TIJDENS
STAGE/OPLEIDING, TAALFOUTEN
EN TAALVAARDIGHEID BIJ
EXAMENS

1. Taalniveau op de stageplaats en tijdens de opleiding

- Remediëring taalniveau op stage, specifiek voor anderstalige zij-instromers

- Vooraf: Inzetten op gedifferentieerde toelatingsvoorwaarden, beschikbare taalondersteuning aan UAntwerpen, **buddsysteem**, ...
- Tijdens: Positieve waardering van anders- en meertaligheid, doelstellingen rond taal afspreken
- Doorverwijzing: taalcoach, taalactiviteiten

- Onvoldoende taalniveau Engels tijdens de lessen, groepswerken en het examen

- Vooraf: werken aan taalniveau docenten
- Tijdens: werken aan een veilige context
- Doorverwijzing: cursussen academisch Engels

WERKGROEP DIVERSITEIT FCGW
OKTOBER 2022

ADVIESTEKST TAALBELEID

OVER TAALNIVEAU TIJDENS
STAGE/OPLEIDING, TAALFOUTEN
EN TAALVAARDIGHEID BIJ
EXAMENS

1. Taalniveau op de stageplaats en tijdens de opleiding

Buddysysteem voor zij-instromers Geneeskunde en Huisartsgeneeskunde (p. 3)

2. Omgaan met taalfouten

- Omgaan met en corrigeren van taalfouten

- Vooraf: Rekening houden met taalontwikkeling van anderstaligen: tijdens de opleiding oefenkansen aanbieden, talige verwachtingen expliciteren en motiveren
- **Penalisering:** Taalfouten die het begrip van de tekst niet in het gedrang brengen, niet sanctioneren als het onder tijdsdruk is en niet gericht op een breder publiek (bijv. Patiënten, directie, ...)
- Doorverwijzing: naar workshops en ondersteuning

- Laten nalezen van schrijfoopdrachten en scripties

- Vooraf: richtlijn opstellen waarop wel en niet mag worden gecorrigeerd door derden
- Bevorderen van ondersteuning binnenshuis: door peers, docenten, corrigerende software

WERKGROEP DIVERSITEIT FGOW
OKTOBER 2022

ADVIESTEKST TAALBELEID

OVER TAALNIVEAU TIJDENS
STAGE/OPLEIDING, TAALFOUTEN
EN TAALVAARDIGHEID BIJ
EXAMENS

2. Omgaan met taalfouten

Penalisering taalfouten afhankelijk van context en doelstelling (p. 6-7)

3. Taalvaardigheid en examens

- **Remediëren van taalvaardigheid specifiek m.b.t. examens**
 - Vooraf: Voorbeeldexamens voorzien, sociale isolatie van studenten voorkomen
 - Tijdens: beseffen dat er frequent wordt gestruikeld over bepaalde termen die in examenvragen kunnen voorkomen, **bepaalde termen expliciteren** (bijv. benoemen, argumenteren, ...)
 - Doorverwijzing: Examenfaciliteit waarbij een woordenboek mag gebruikt worden

WERKGROEP DIVERSITEIT FGGW
OKTOBER 2022

ADVIESTEKST TAALBELEID

OVER TAALNIVEAU TIJDENS
STAGE/OPLEIDING, TAALFOUTEN
EN TAALVAARDIGHEID BIJ
EXAMENS

2. Omgaan met taalfouten

**Expliciteren van impliciete verwachtingen in
examenopdrachten
schakelprogramma Revalidatiewetenschappen
en Kinesitherapie (p. 9)**

5. Conclusies en vervolg

Meerwaarde van de adviestekst

'stroomlijnen bestaande goede praktijken'

- Behoefteteanalyse: welke vragen over taal en meertaligheid in de opleidingen?
- Kennis en goede praktijken verzamelen en delen

'bewustwording' en 'advies geven'

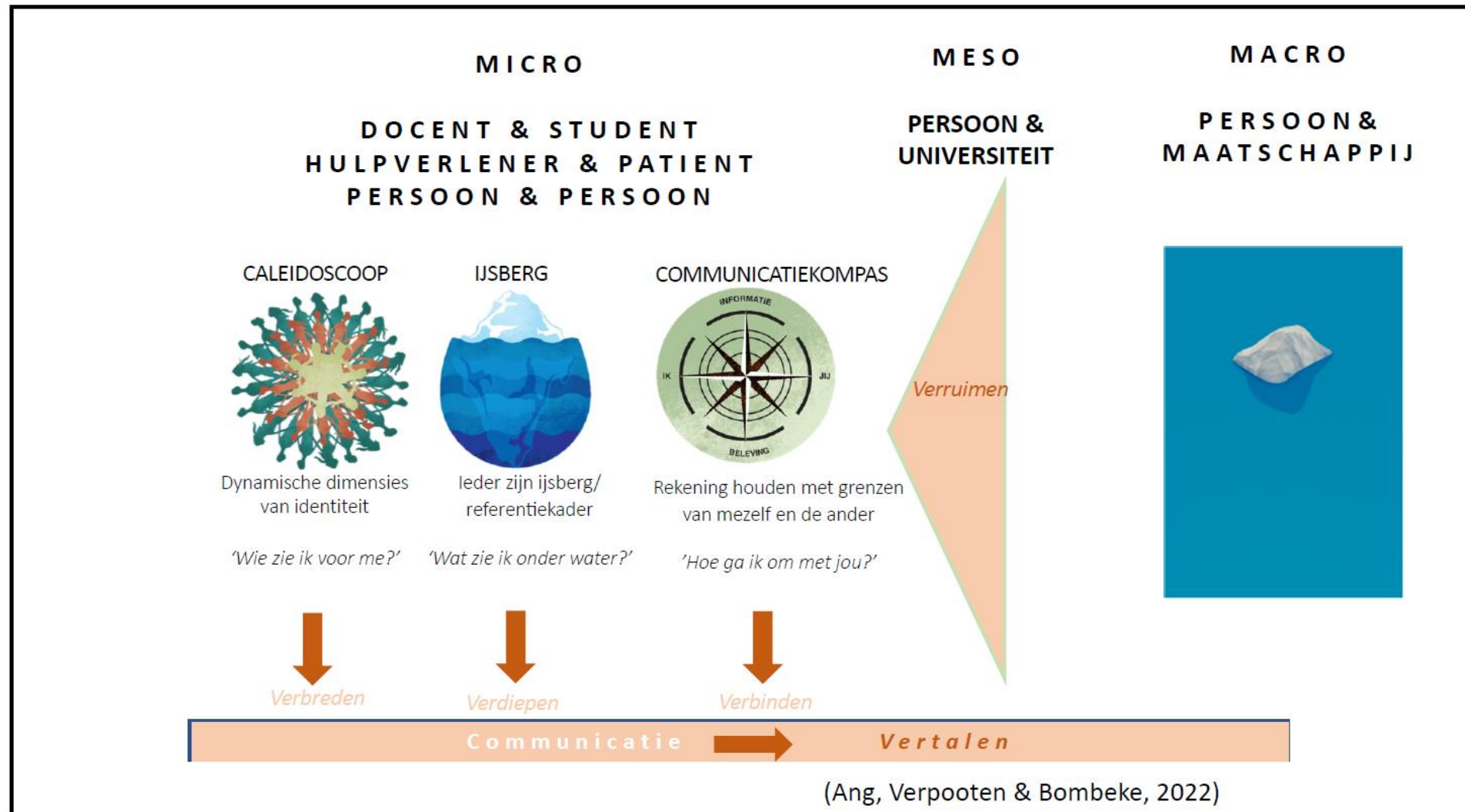
- Sensibiliseren, draagvlak creëren
- Naslagwerk voor toekomstige vragen en vertrekpunt voor toekomstige acties rond taalbeleid

Vervolg en conclusies

- Stilte is niet desinteresse
- De tekst is binnen de faculteit officieel bevestigd
- Het heeft de clichés over 'de problematische andere' niet bevestigd
- Handelingsverlegenheid en belang van experts
- Erbij neerleggen dat er geen volledig antwoord kan gegeven worden, maar suggesties en tips

Het is een doorlopend proces...

Kader geboden door leden van de diversiteitswerkgroep (dr. Winny Ang en dr. Liesbeth Verpooten)

Het is een doorlopend proces...

Kompas

- Wat is beleving en wat is informatie bij de docent?
- Beleving en perspectief docent <> student
- Belang van grenzen stellen

Ijsberg

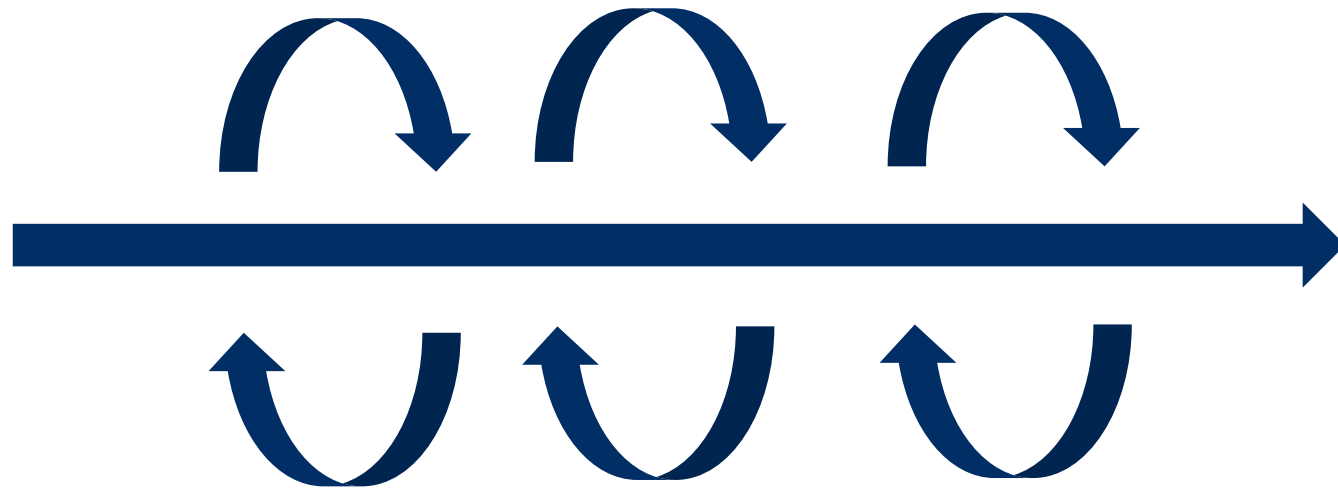
- Wat speelt er speelt in 'de ijsberg' van de student? Meer in de diepte bevragen

Caleidoscoop

- Taal als slechts een aspect van iemands identiteit
 - Meertaligheid als talent en handicap
-

- Het zijn vele stemmen en factoren die meespelen: meer vragen dan antwoorden, vraagt tijd en ruimte
- Denken in micro-overwinningen

Dynamisch en continu proces

$$1 + 1 = 3$$

'A culture of collaboration' (Cuseo 2012, Levrau 2016)

6. Vragen en uitwisseling

Bedankt voor jullie interesse!

